

Programy Řešení konfliktu v Severním Irsku

Program prozkoumává změny, které bylo třeba udělat pro ukončení třicet let trvajícího krvavého konfliktu v Severním Irsku. Text vychází z knihy Mari Fitzduffové *Beyond Violence: Conflict Resolution Process in Northern Ireland*. Autorka zkoumá, co přispělo k ukončení konfliktu a jaká řešení umožnila Severnímu Irsku opustit násilí a dojít k dohodě.

Cíle

- Účastníci a účastnice analyzují příčiny a důsledky násilného konfliktu v Severním Irsku.
- Účastníci a účastnice pojmenují jednotlivé aspekty řešení konfliktu a jejich vztah k příčinám. Uvědomí si, že komplexní témata nelze vyřešit jedním jednoduchým řešením.

Doba trvání

120 minut (bez přestávek)

Věk

15+

Pomůcky

tabule/flipchart, fixy, *Překonání násilí v Severním Irsku* – text popisující konflikt (příloha 1), nákres ovocného stromu (příloha 2)

Kompetence globálního občanství

Jednání ve prospěch spravedlnosti a rovnosti

Nakládání s konflikty

Kritické myšlení a otevřená mysl

Cíle udržitelného rozvoje

16 Mír, spravedlnost a silné instituce

Realizace

Uvedení do tématu (5 minut)

Na začátku uveďte účastníky a účastnice do tématu a krátce představte, čemu se bude setkání věnovat: *V programu se seznámíme s násilným konfliktem v zemi, ke které nemáme geograficky daleko. Jedná se o mnohaletý konflikt v Severním Irsku. Budeme zkoumat především otázku, co pomohlo při řešení tohoto konfliktu.*

Vím – chci vědět (25 minut)

Nejprve se zaměřte na to, co už účastníci a účastnice o konfliktu slyšeli. Na flipchart nakreslete tabulku o třech sloupcích („Vím – Chci vědět – Dozvěděl/a jsem se“), kterou si všichni překreslí k sobě na papír:

Vím	Chci vědět	Dozvěděl/a jsem se

Nechte dvojice přemýšlet o tom, co o konfliktu v Severním Irsku vědí nebo si myslí, že vědí. Mohou připisovat také nápady do sloupce „Chci vědět“, pokud jsou to informace, které si chtějí ověřit nebo zjistit. Poté vyplňte společně s celou skupinou sloupec „Vím“ a „Chci vědět“ na flipchartu. Jestliže se vzájemně vyvracejí dvě jistoty, запиšte je do sloupce „Chci vědět“. Je to prostor pro vedení skupiny k ověřování informací, které si myslí, že vědí.

Překonání násilí v Severním Irsku – práce s informacemi (40 minut)

Uveďte aktivitu: *Nyní budete pracovat s textem, který představuje konflikt v Severním Irsku a hledání řešení. Vycházíme přitom z knihy Mari Fitzduffové Beyond Violence: Conflict Resolution Process in Northern Ireland. Autorka zkoumá, co přispělo k ukončení konfliktu a jaká řešení umožnila Severnímu Irsku opustit násilí a dojít k dohodě.*

Rozdejte každému text (příloha 1) a nechte na jeho přečtení dostatek času.

Poté rozdělte zúčastněné do skupin po třech až čtyřech lidech. Zadejte postup: *Pro zpracování textu použijte grafický organizér „strom problému“:*

- Nakreslete na flipchart obrys ovocného stromu (viz příklad v příloze 2).
- Do kmene stromu pojmenujte problém: násilí v Severním Irsku. Do kořenů napište příčiny problému a do větví důsledky problému. Plody vyplňte různými strategiemi, které se snažily konflikt řešit.
- Zaznamenejte přerušovanou čarou vztah mezi strategiemi a konkrétní příčinou, kterou podle vás řeší.

Metodická poznámka: Příklad stromu problému (příloha 2) můžete do skupin rozdat vytištěný nebo jej nakreslit na tabuli či flipchart a pověsit tak, aby byl pro všechny dobře viditelný. Je potřeba uvést, že příklad zpracovává jiné téma, než které budou zkoumat oni – je tedy skutečně jen ukázkou formátu.

Metodická poznámka: Nechte skupiny vypracovat jejich stromy problému ve velkém formátu na flipchart, jednak aby se jim tam texty dobře vešly, a jednak aby byly dobře viditelné pro ostatní při následné prezentaci.

Galerie (30 minut)

Jakmile jsou skupiny hotové, vyvěste jejich stromy problému po místnosti a vyzvěte zúčastněné k projití této galerie.

Pak se ptejte: *Co vás zaujalo? Na co byste se dalších skupin chtěli zeptat?*

Procházejte stromy a zaměřte se přitom na navrhovaná řešení. Ptejte se:

- *Zmírňovalo dané řešení důsledky, nebo řešilo příčiny?*
- *Jaké příčiny uváděná řešení nezohledňují?*

Metodická poznámka: Není nutné procházet všechna řešení, ale stačí vybrat pouze některá – například ze stromu každé ze skupin zvolit jedno a společně ho prozkoumat.

Závěrečná reflexe (20 minut)

Vytvořte prostor pro individuální reflexi: *Vraťte se k tabulce „Vím – Chci vědět“ a projděte svůj záznam: potvrdil text, co jste si mysleli, že víte? Na jaké otázky odpověděl? Do třetího sloupce tabulky „Dozvěděl/a jsem se“ doplňte odpovědi na tři otázky, které jste z textu získali.*

Sdílejte s celou skupinou, kdo se co dozvěděl. Každý si přitom do své tabulky v části „Dozvěděl/a jsem se“ může dopisovat, co ho zaujme. Tento sloupec můžete v bodech zaznamenávat také na flipchart.

Program ukončete kolečkem s otázkou: *Co si odnášíte do života?*

Zdroje

Použité zdroje

- FITZDUFFOVÁ, Mari. *Beyond Violence: Conflict Resolution Process in Northern Ireland*. Tokyo: United Nations University Press, 2002.
- STACKPOLE, Lauren. Northern Ireland: A Deeply Divided Society Conflict Assessment and Recommendations for Conflict Regulation and Transformation. *Beyond intractability* [online]. 8. 3. 2010 [cit. 3. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.beyondintractability.org/casestudy/northern-ireland-deeply-divided-society-conflict-assessment-and-recommendations-conflict-r>.
- MALEK, Kate. Summary of „Beyond Violence: Conflict Resolution Process in Northern Ireland“. *Beyond intractability* [online]. [cit. 3. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.beyondintractability.org/bksum/fitzduff-beyond>.

Příloha 1

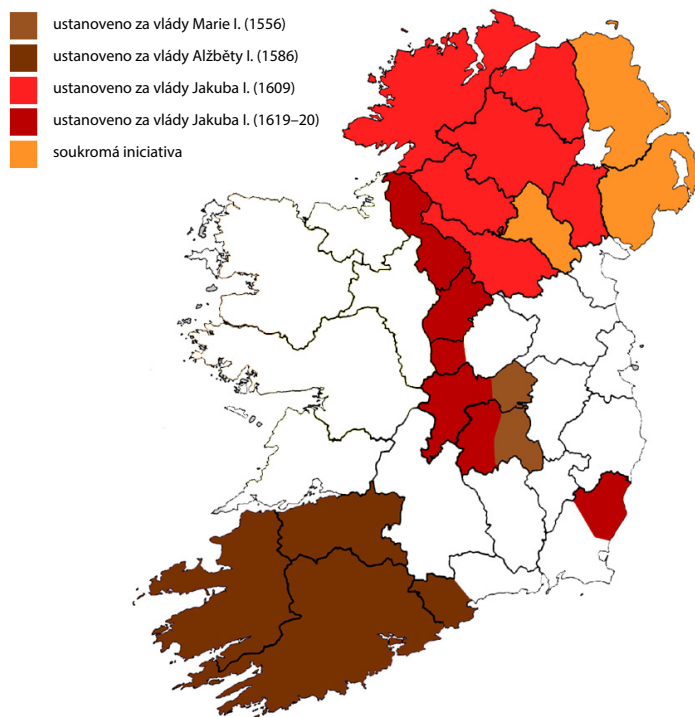

Překonání násilí v Severním Irsku

Kořeny rozdělení společnosti

Konflikt v Severním Irsku, který si vyžádal kolem 3500 životů, bývá charakterizován jako etnicko-politický konflikt. Odvíjel se od 60. let 20. století do roku 1998, kdy byla uzavřena mírová dohoda. Jeho kořeny však sahají až do 12. století, kdy Anglie napadla Irsko a začala si nárokovat území celého ostrova. V 16. století potom v rámci kolonizační strategie „Plantation“ zabavovali angličtí panovníci nejlepší půdu irským majitelům a nabízeli ji anglickým a skotským protestantům. Šlo o území v provinciích Munster a Leinster a o téměř celé území Ulster, které je o něco větší než současné Severní Irsko. Irští katolíci tak ztratili část svého tradičního území a byli vytlačováni do méně úrodných částí ostrova. To vyvolávalo nevraživost vůči novým osadníkům i britské vládě. Dílo dokonala krutá válka s Oliverem Cromwellem, který dokonce vyzýval k čistkám katolíků. Katolické majitele panství, kteří v Irsku ještě zbyli, nahradil Cromwell protestanty. Protože britská vláda severovýchodnímu regionu udělovala ekonomické a sociální benefity, severovýchod země obývaný protestanty se oproti jihu rychle rozvíjel. Tak došlo ke vzniku sociálních a ekonomických rozdílů mezi regiony.

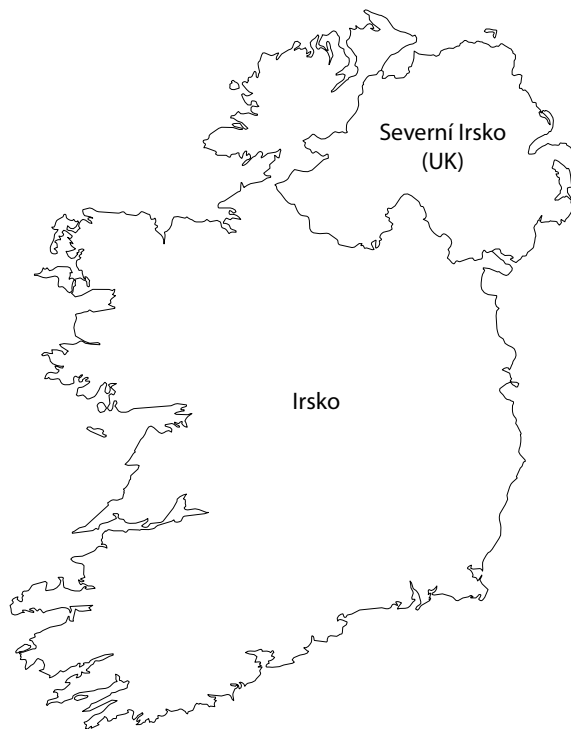
Tato politika britských vládců podněcovala hněv Irů, který se stal motorem irského nacionalismu a zrodu republikánského hnutí. Irové se opakovaně bouřili. Po irské válce za nezávislost (1919–1921) udělila Anglie většině ostrova částečnou nezávislost. Rozdělení ostrova na Irskou republiku a britské Severní Irsko bylo dokonáno, když v roce 1937 vyhlásila Irská republika úplnou nezávislost. Severní Irsko zůstalo součástí Spojeného království, což vedlo k dlouhodobému napětí mezi severoirskými katolíky a protestanty.

Obrázek 1. Mapa znázorňující postupnou kolonizaci Irska podle strategie Plantation

Zdroj:

Asarlaí. File: Plantations in Ireland.png [online].
 Wikimedia Commons, 10. 3. 2015 [cit. 13. 4. 2020].
 Dostupné z: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=7045094>.

Obrázek 2. Politická mapa Irska

Zdroj:

Jonto. File: Map of Ireland's capitals.png [online].
 Wikimedia Commons, 14. 4. 2020 [cit. 14. 4. 2020].
 Dostupné z: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4790785>.

Příloha 1

Násilný konflikt v Severním Irsku

V Severním Irsku žily vedle sebe, ale odděleně komunity katolíků a protestantů. Každá z nich měla své školy, obchody, kostely, továrny, sportovní kluby atd. Rozdělení společnosti je živná půda pro konflikt, zvláště má-li jedna strana více výhod než druhá. Hlavními aktéry konfliktu byli lojalisté – převážně protestanti, kteří chtěli, aby Severní Irsko zůstalo součástí britské koruny, s níž mají jako potomci britských osadníků kulturní vazby. Protestantští lojalisté měli v Severním Irsku téměř kompletní kontrolu nad většinou vládních institucí i policejními silami. Na druhé straně byli katoličtí republikáni, kteří chtěli připojit Severní Irsko k Irské republice, kde by měli rovná práva. V Severním Irsku například mohl volit jen ten, kdo vlastnil dům, zatímco ve zbytku Spojeného království mohl volit každý dospělý. To znamenalo, že katoličtí republikáni měli menší volební sílu než lojalisté i v oblasti, kde jich byla většina. V kombinaci s hluboce zakořeněnou nevrzavostí z koloniálních dob a diskriminací katolíků v oblasti zaměstnání, vzdělání či přidělování bydlení byl konflikt téměř nevyhnutelný.

Na straně protestantů operovaly lojalistické polovojskové jednotky (např. Ulsterské obranné sdružení, Sbor ulsterských dobrovolníků) a na straně katolíků Irská republikánská armáda – IRA jako militarizovaná frakce hnutí Sinn Féin (strana republikánské opozice v severoirském parlamentu).

Násilný konflikt vypukl koncem 60. let, kdy severoirské pořádkové síly brutálně zasahovaly proti nenásilným protestům katolických studentů za občanská práva. Hnutí za občanská práva oživil incident ze dne 20. června 1968, kdy občanskoprávní aktivisté protestovali proti diskriminaci v domě v Caledonu. Místní rada přidělila dům svobodnému 19letému protestantovi místo toho, aby ho dostaly dvě velké katolické rodiny s dětmi. Důstojníci severoirské policie vyhnali protestující násilně z domu.

V letech 1970 až 1972 se rozpoutalo politické násilí. Severoirská vláda pozvala na podporu britskou armádu, a když krize trvala, britská vláda převzala kontrolu nad Severním Irskem a vstoupila do konfliktu jako přímý aktér. To přililo olej do ohně hněvu katolických republikánů. Zvláště po tzv. krvavé neděli v roce 1972, kdy britská armáda zastřelila v Derry v Severním Irsku 13 osob protestujících proti porušování občanských práv a dalších 14 bylo zraněno. Tento vývoj vedl k nárůstu ozbrojených aktivit Prozatímní IRA a k přílivu nových členů do jejích řad.

Skládačka transformace konfliktu

John Paul Lederach definuje smíření jako „vytvoření sociálního prostoru, v němž jsou současně uznávána a spojována pravda i odpouštění spíš než vnucené setkání, kdy jeden musí vyhrát nad druhým“. Mari Fitzduffová proces řešení konfliktu nejen v Severním Irsku vidí jako skládačku „kousků míru“, které vytvářejí komplex provázaných procesů. Uvádí následující aspekty řešení.

Po vypuknutí konfliktu v roce 1969 britská vláda na základě výzkumu zjistila, že k násilí významně přispěl pocit nespravedlnosti. Jak bylo vysvětleno výše, Severní Irsko fungovalo převážně jako protestantský stát, v němž katolická menšina čelila systematické diskriminaci v oblasti bydlení, zaměstnání i politické reprezentace. Britská vláda se na to pokusila okamžitě reagovat. Vytvořila komisi pro bydlení a zahájila vzdělávací a volební reformy. Naléhavým tématem se stala rovnost v zaměstnání, neboť se zjistilo, že nezaměstnaní mladí muži se s významně větší pravděpodobností přidávají k násilným polovojským skupinám. Reformy zejména v oblasti zaměstnání se děly pomalu, avšak byly významné pro další řešení konfliktu.

Existovala obava, že i když dojde k politické dohodě, rozdělení společnosti bude konflikt dál žít. Mnoho iniciativ se tomuto problému snažilo věnovat. Fitzduffová uvádí, že v roce 2001 se 130 organizací snažilo budovat pochopení a spolupráci mezi katolíky a protestanty.

V oblasti vzdělávání vznikaly dobrovolnické iniciativy a ke konci 80. let celý vzdělávací systém začal implementovat vzdělávání k míru. Ačkoli školy zůstávaly segregované, do vzdělávacích programů se zavádělo poznávání vzájemných tradic a kultury, společná historie a společná výuka náboženství a rozvíjel se kontakt mezi oběma komunitami. Významné bylo i vládní financování integrovaných škol.

Dalšími dílky mírové skládačky jsou aktivity, které měly za cíl nahradit destruktivní nacionalismus pozitivní oslavou identity. Například náboženské pochody, jež byly spouštěčem mnoha násilných událostí, získaly působením těchto aktivit slavnostnějšího ducha.

Důležitou otázkou bylo působení bezpečnostních složek. Severoirská policie a britská armáda, jež měly zmírňovat polovojskové násilí, jej spíše eskalovaly, a prodlužovaly tak konflikt. Jejich příslušníci byli převážně protestanti, a proto zasahovali předsudečně a nepřátelsky proti katolíkům. Například Ulsterský obranný pluk britské armády měl při založení v roce 1970 18 % katolíků a do roku 1972 klesl jejich podíl na 3 %. Protestanti, kteří v armádě sloužili, měli současně vazby na polovojskové skupiny. Tajní agenti měli předcházet obětem, avšak mnohdy pomáhali lojalistickým skupinám se zabíjením katolíků, včetně civilistů. Problém měl postupně vyřešit vylepšený nábor a výcvik rekrutů. Začaly se přешetřovat stížnosti a byl omezen přístup k složkám podezřelých aktivistů IRA. Důležitým zásahem bylo navyšování počtu katolíků v bezpečnostních složkách.

Příloha 1

Významnou a konstantní roli v dosahování politických cílů hrály v severoirském konfliktu polovojenské jednotky, především díky podpoře ve svých komunitách. Jejich členové pocházeli často z chudých marginalizovaných komunit a zapojení do polovojenských skupin měli v rodině. Ani extrémní použití síly nedokázalo zastavit polovojenské násilí. Úspěšnější byly metody snižování nezaměstnanosti a sociálního vyloučení, omezování toků finanční podpory polovojenským jednotkám, práce s oběťmi či otevření dialogu s příslušníky polovojenských sil.

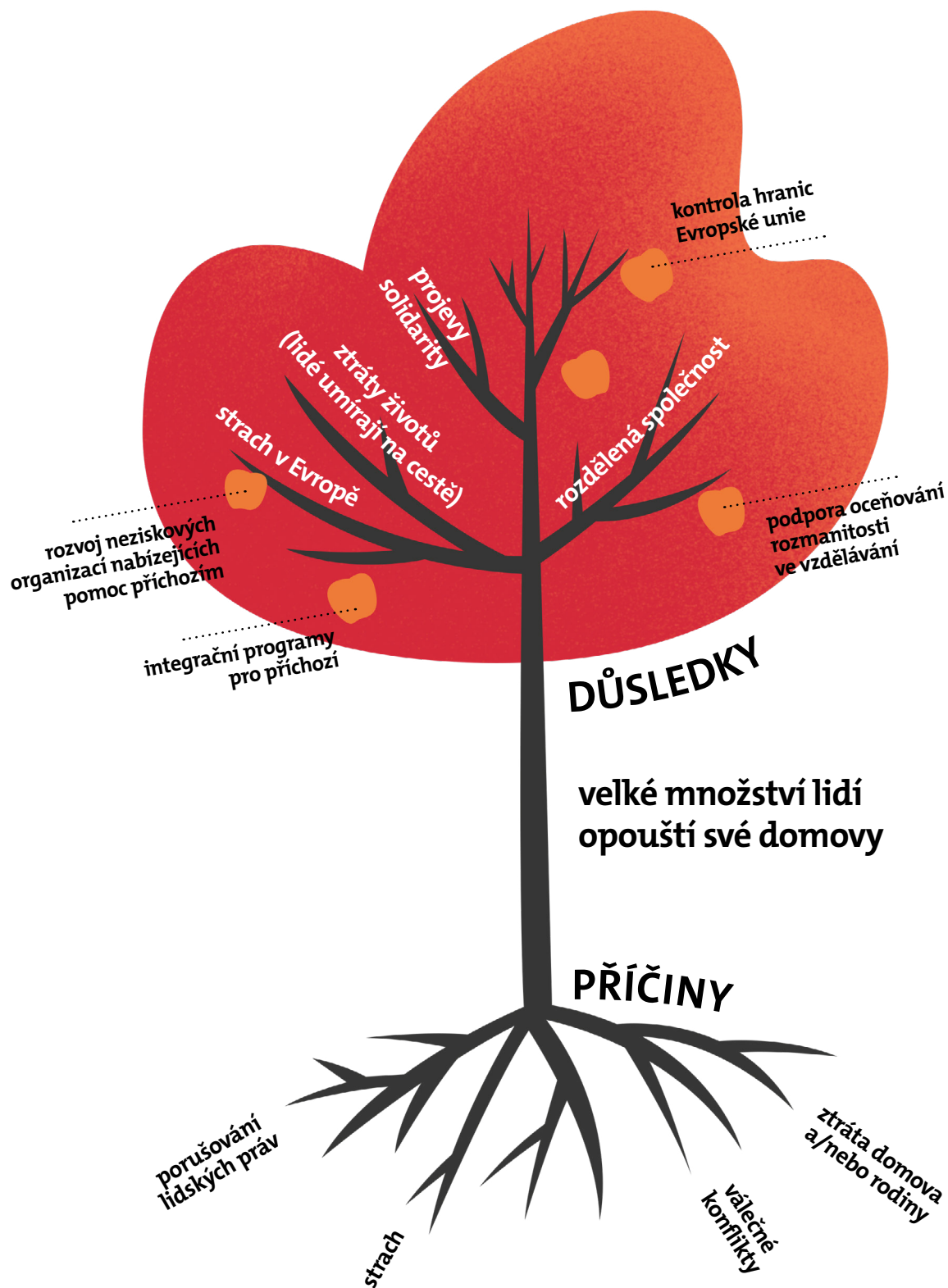
Iniciativ politického řešení bylo několik. Až do roku 1998 se však rozpadaly. Fitzduffová vysvětluje, že to neznamená, že nebyly k užítku. Konflikt musel k výsledné úspěšné dohodě dozrát. Jednotlivé iniciativy na sebe organicky navazovaly. V roce 1973 severoirské vládní strany s vládami Irsku a britskou vládou sjednaly Sunningdaleckou dohodu, která měla nastavit sdílení moci mezi zneprátenými stranami. Stanovila vytvoření výkonné moci, která zahrnovala (katolické) nacionalisty i (protestantské) loajalisty, a vznik Irské rady, složené z ministrů Severního Irsku a Irsku, která by byla určena na podporu přeshraniční spolupráce. Dohoda však byla svržena 7 měsíců po jejím uzavření bombovými útoky ze strany loajalistických polovojenských skupin a generální stávkou severoirských dělníků. Existují důkazy, že stávku podporovala i britská tajná služba.

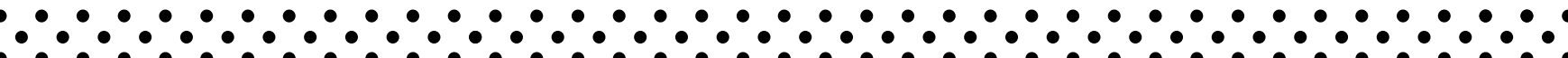
Důležité byly mediace, které usnadňovaly dialog mezi vládou a ozbrojenými skupinami. Pomáhaly církve, podniky i zahraniční mocnosti. V roce 1994 po delším vyjednávání uzavřely loajalistické a republikánské ozbrojené skupiny první příměří. IRA příměří porušila méně než dva roky poté v únoru 1996. Protože IRA prováděla násilné akce, nebyla politická strana Sinn Féin, která zastupovala zájmy katolíků, pozvána k jednání o zásadní dohodě. IRA následně reagovala vyhlášením druhého příměří v roce 1997, aby umožnila zastoupení svého hlasu na politické scéně. Výsledná Velkopáteční dohoda v roce 1998 obnovila samosprávu Severního Irsku na základě sdílení moci, kdy všechny strany mají podíl na moci. Zformoval se výkonný výbor, který se skládal ze čtyř hlavních stran včetně Sinn Féin. Mezi další významné změny patřila reforma Královské ulsterské policie a její přejmenování na Policejní sbor Severního Irsku, který měl procentuálně navýšit podíl zaměstnaných katolíků. Po uzavření dohody se polovojenské skupiny na obou stranách začaly štěpit. Většina polovojenského násilí po uzavření dohody byla namířena na vlastní komunity či frakce v rámci jednotlivých organizací. Ačkoli se politické násilí výrazně snížilo, náboženské nepřátelství nezmizelo. Veřejný prostor byl rozdělen mezi katolické republikány a protestantské loajalisty stejně jako předtím.

Poslední střípek skládačky, který Fitzduffová uvádí, je nalezení správných neutrálních činitelů změny – nejdříve byli pro zprostředkování rozhovorů zneprátených stran zvaní mezinárodní facilitátoři. Později se ukázalo, že v této roli jsou úspěšnější místní lidé, protože byli věrohodnější a poučenější než externisté. Využívání místních facilitátorů je nyní již obecně používaná taktika v konfliktních situacích, kdy je dostatek času pro jejich trénink.

Konflikty nelze ukončit, ale mohou způsobit změnu, uvádí Fitzduffová. A popisuje malé změny, které lze v Irsku pozorovat. Například televizní zábavní pořady začaly více reprezentovat složení populace, zvýšil se počet integrovaných škol a byl stanoven způsob sdílení moci. To vše dohromady konflikt pozastavilo a přineslo Severnímu Irsku naději. Závěrem Fitzduffové je, že změna je možná a je kumulativní, tedy složená z množství malých změn. Přístupy k proměně konfliktu se vzájemně doplňují. Podporují rovnost a spolupráci dosud proti sobě stojících komunit na mnoha úrovních.

Příloha 2

Konflikt jako příležitost

Autorský tým: Adam Čajka, Petra Frühbauerová, Eliška Hanzlová, Martin Jestřábek, Eva Malířová, Ondřej Stejskal

Sazba a grafická úprava: Filip Hauser

Korektury: Lucie Krejčí

Vytvořilo NaZemi, z. s.

Naší vizí je společnost, která přiznává právo na důstojný život všem. Společnost, jež chápe globální propojenost světa a vnímá svoji odpovědnost za dlouhodobou udržitelnost života na Zemi. Společnost reflektující vzájemnou závislost lidí, míst, ekonomik a přírody ve svém jednání. Společnost solidární a otevřená novým myšlenkám a představivosti, že jiný svět je dosažitelný.

Naší cestou je...

TRANSFORMATIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ, které je nástrojem hluboké společenské změny, reflektuje současné problémy a vede k hledání jejich řešení.

DŮSTOJNÁ PRÁCE prospívající člověku i jeho okolí, vykonávaná z vlastní vůle a s plným vědomím jejího dopadu.

FUNGOVÁNÍ ORGANIZACÍ založené na důvěře a spolupráci, které lidem umožňuje rozhodovat o jejich práci a pomáhá jim naplňovat jejich potřeby.

ODPOVĚDNÁ SPOTŘEBA pevně spjatá s odpovědnou výrobou, reagující na zhoršující se stav světa.

NERŮST a změna ekonomického systému, jež umožní uspokojit potřeby všech s respektem k limitům planety.

www.nazemi.cz

